

ЮЗІКОВА Н.С., КОРНЯКОВА Т.В., ХОМ'ЯЧЕНКО С.І.

АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ВІДПОВІДНО ДО ACQUIS COMMUNAUTAIRE ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

ANTI-CORRUPTION POLICY OF UKRAINE IN ACCORDANCE WITH THE ACQUIS COMMUNAUTAIRE OF THE EUROPEAN UNION

Корупція є серйозною загрозою національним інтересам в аспектах державної та суспільної безпеки, тому боротьба з нею є одним із ключових напрямів державної політики у цих галузях. Метою статті є вивчення корупційної небезпеки в період воєнного стану в Україні, аналіз стратегії державної Антикорупційної політики, оцінка ефективності та системності державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, а також дослідження міжнародного досвіду та його впливу на боротьбу з корупцією в Україні з урахуванням норм «acquis communautaire» Європейського Союзу. У дослідженні застосовано методи (загальнонаукового та спеціального характеру: аналіз і синтез, системно-структурний, порівняльно-правовий тощо), що відповідають меті статті та ґрунтуються на діалектико-компаративній платформі, необхідній та належній для розкриття євроінтеграційного вектору розвитку України у сфері трансформації антикорупційної політики відповідно до «acquis communautaire» Європейського Союзу.

Встановлено, що антикорупційна політика має відображати законодавчий процес як складову політичного процесу. Зроблено висновок, що законодавство, яке гарантує правовий порядок у сфері боротьби з корупцією та корупційними відносинами та регулює діяльність суб'єктів, що беруть участь у цій боротьбі, має відповідати нормам «acquis communautaire» Європейського Союзу. Цінність міжнародного досвіду у формуванні комплексної системи запобігання корупції полягає у можливості координації та ефективної міжнародної співпраці між національними та зарубіжними антикорупційними правоохоронними органами; отриманні послуг міжнародних консультантів у сфері протидії корупції за дотримання прав людини під час війни та у повоєнний період.

Ключові слова: корупція, засади антикорупційної політики, антикорупційне законодавство, просвітництво громадськості.

Corruption is a serious threat to the national interests in the aspects of the state and social security, therefore the fight against it is one of the key areas of the state policy in these spheres. The purpose of the article is to study the corruption risk during the period of martial law in Ukraine, to analyse the strategy of the State Anti-Corruption Policy, to assess the effectiveness and consistency of the State Anti-Corruption Programme for 2023–2025, and to study international experience and its impact on the fight against corruption in Ukraine, taking into account the provisions of the EU *acquis communautaire*. The study uses the methods (general scientific and special: analysis and synthesis, systemic and structural, comparative legal, etc.) which correspond to the purpose of the article and are based on the dialectical and comparative platform necessary and appropriate for revealing the European integration vector of Ukraine's

© ЮЗІКОВА Н.С. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного і кримінального права (Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара)

© КОРНЯКОВА Т.В. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного і кримінального права (Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара)

© ХОМ'ЯЧЕНКО С.І. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права (Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно – економічного університету)

development in the area of transformation of anti-corruption policy in accordance with the EU *acquis communautaire*. It was established that the anti-corruption policy should reflect the legislative process as a component of the political process. It was concluded that the legislation that forms the legal order in the field of the corruption combating and anti-corruption relations and regulates the activities of anti-corruption entities must comply with the “*acquis communautaire*” of the European Union.

The value of the international experience in the formation of a comprehensive system of the corruption prevention lies in possible coordination and effective international cooperation between national and foreign anti-corruption law enforcement agencies; receiving the services of international consultants in the anti-corruption sphere for the observation of human rights during the war and in the post-war period.

Key words: *corruption, principles of anti-corruption policy, anti-corruption legislation, public education.*

Вступ. Антикорупційна політика України є одним із пріоритетних напрямів реформування держави, що спрямована на запобігання, виявлення та притягнення до відповідальності за вчинення корупційного правопорушення, а також на гарантування прозорості та відповідальності публічної влади. Для правової держави провідним завданням у цій сфері є створення безпечних умов для життя і діяльності громадян. Корупція є серйозною загрозою національним інтересам в аспектах державної та суспільної безпеки, тому боротьба з нею є одним із ключових напрямів державної політики у цих галузях. Корупція, організована злочинність, інші прояви криміналізації суспільства мають негативний вплив на правовий і політичний стан як України, так і світової спільноти.

Невипадково у Рамковому рішенні Ради Європейського Союзу (надалі – ЄС) 2003/568/ЖНА від 22.07.2003 р. щодо протидії корупції у приватному секторі наголошено, що разом із глобалізацією останні роки принесли збільшення транскордонної торгівлі товарами та послугами. Таким чином, будь-яка корупція у приватному секторі у державі-члені є не лише внутрішньою, а й транснаціональною проблемою, з якою найефективніше боротися за допомогою спільних дій ЄС. Держави-члени надають особливого значення боротьбі з корупцією як у державному, так і в приватному секторах, вважаючи, що в обох цих ділянках вона становить загрозу для законотворчого суспільства, а також спотворює конкуренцію у зв'язку з купівлею товарів або наданням комерційних послуг, перешкоджає здоровому економічному розвитку [1].

Показовим є той факт, що План дій Ради Європи для України на 2023–2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова» у частині 2.2. Боротьба зі злочинністю, безпека й захист громадян на першу шпальту ставить Протидію корупції, економічним злочинам та кіберзлочинності [2].

Враховуючи реалії сьогодення запровадження та реалізація Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, розробленої НАЗК, спрямована на гарантування узгодженості та системності антикорупційних заходів у всіх державних та місцевих органах, сприятиме належному процесу відновлення України після воєнного періоду. Антикорупційна політика, яка враховує законодавчий процес і захищає демократичні принципи, сприятиме зміцненню національних цінностей та вираженню волі громадян через законодавчі ініціативи. В період воєнного стану в Україні, корупція має вищий рівень поширення через надмірну регуляторну владу, дуальне тлумачення понять, суб'єктивність критеріїв та непрозорість процесу прийняття рішень, що призводить до порушень моральних і правових норм, знижує рівень довіри громадян до державних інституцій, а також ускладнює інтеграцію України до європейського та світового простору.

Понад те, боротьба з корупцією в умовах широкомасштабної війни є необхідною, тому що вона стосується важливих аспектів національної безпеки, демократичних перетворень та соціально-економічного розвитку країни. Корупція є одним з основних чинників, які підривають довіру громадян до державних інституцій та ускладнюють інтеграцію України в європейський та світовий простір.

Серед науковців, які зробили вагомий внесок у дослідження проблем розвитку та формування національного антикорупційного законодавства, його подальшої модернізації з метою приведення у відповідність з європейськими стандартами та нормами, можна виділити таких вчених, як В. Авер'янов, О. Бандурка, В. Батиргарєєва, Ю. Битяк, Ю. Баулін, В. Голіна, Д. Кондратов, О. Костенко, О. Литвинов, А. Мазаракі, М. Мельник, Д. Михайленко, О. Пархоменко-Куцевіл, В. Навроцький, С. Невмержицький, М. Хавронюк та багато інших. Зокрема, Д. Кондратов надав кримінологічну характеристику сучасної корупційної злочинності, комплексну характеристику

особи злочинця-корупціонера, а також встановив причини й умови вчинення корупційних злочинів в Україні [3]. Автор О. Пархоменко-Куцевіл у своїй монографії розкрила «наукові підходи до формування понятійно-категоріального апарату системи антикорупційних органів державної влади, здійснила аналіз розвитку антикорупційних органів державної влади в Україні та за кордоном» [4].

Окремі аспекти гармонізації національного законодавства з положеннями європейського права дослідили у своїй праці «Співробітництво України з ЄС у сфері запобігання й протидії корупції» Анатолій Мазаракі і Тетяна Мельник. Останні запропонували заходи, «реалізація яких сприятиме ефективній боротьбі з корупцією та прискорить подальший рух України у напрямі членства в Європейському Союзі, Північно-атлантичному Альянсі (НАТО) та Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)» [5].

Серед досліджень зарубіжних науковців у сфері антикорупційної політики можливо відзначити роботи таких авторів, як: С. Алатас, Ш. Вей, Д. Торселло, Г. Мюрдаль, Ф. Фукуяма та інших.

Зокрема, С. Алатас у своєму теоретичному дослідженні «Соціологія корупції» сформулював поняття корупції та її характерні ознаки, пояснює причини корупції [6]. Ф. Фукуяма звертав увагу на те, що «боротьба з корупцією має інституційний, нормативний та політичні виміри. Але навіть найкращі інституції не зможуть запобігти корупції, якщо суспільні норми дозволяють брати хабарі, або якщо еліта країни розглядають політику як арену для самозбагачення» [7].

Д. Торселло, зазначає, що в Італії культурною традицією є надання послуг за взаємністю. Проте, обмін подарунками буде розцінюватися в даній державі як чинник корупції [8]. Тому важливо розуміти різницю між послугами, які надаються з доброї волі, і тими, які приховують хабарництво.

Однак, зважаючи на те, що тема дослідження є достатньо вивченою, постійна трансформація корупційних проявів, а відповідно необхідність розробки нових заходів запобігання корупції детермінує необхідність подальшого наукового пошуку. Крім того, дослідження антикорупційної політики України відповідно до «*acquis communautaire*» Європейського Союзу в умовах воєнного стану та повоєнної розбудови набуває щораз більшої актуальності, потребує додаткового вивчення та наукового обґрунтування.

«*Acquis communautaire*» – це термін, який вказує на весь набір законів, стандартів, угод та рішень, які формують правила та політику Європейського Союзу (ЄС). Ці норми включають принципи правової системи, соціально-економічні стандарти, а також механізми боротьби з корупцією. У контексті України, включення принципів "*acquis communautaire*" у законодавство та практику має на увазі гармонізацію національних законів та стандартів з європейськими. Це сприяє узгодженню правового порядку та забезпеченню ефективності антикорупційної політики за європейськими стандартами.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення корупційної небезпеки в період воєнного стану в Україні, аналіз стратегії державної Антикорупційної політики, оцінка ефективності та системності державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки, а також дослідження міжнародного досвіду та його впливу на боротьбу з корупцією в Україні з урахуванням норм «*acquis communautaire*» Європейського Союзу. У дослідженні застосовано методи (загальнонаукового та спеціального характеру: аналіз і синтез, системно-структурний, порівняльно-правовий тощо). Сукупність методів дозволить глибоко проаналізувати різні аспекти корупції, визначити ефективність застосовуваних стратегій та програм, а також врахувати міжнародний досвід у боротьбі з корупцією в контексті відповідності нормам «*acquis communautaire*» Європейського Союзу

Результати дослідження. Корупція – це порушення моральних і правових норм, які прийняті в суспільстві і державі, заради особистої вигоди або інтересів. Це явище не нове, але його поширення залежить від багатьох обставин, таких як економічна ситуація, правова система, політична культура та моральні цінності. Корупція є одним із найбільших викликів для сучасного суспільства. Це явище, яке полягає у тому, що посадові особи зловживають своїм статусом та повноваженнями, щоб отримати особисту вигоду за рахунок інтересів громадян, держави та бізнесу. Корупція має дві основні складові: економічну та політичну. Економічна складова означає, що посадовці привласнюють собі матеріальні та нематеріальні активи, які належать державі або приватним особам. Політична складова означає, що посадовці використовують свою владу, щоб надавати переваги та пільги окремим особам або групам, порушуючи при цьому законодавство та демократичні принципи. Корупція позначається на всіх рівнях суспільства: владних, громадських, комерційних, військових тощо. Особливої небезпеки корупція набуває у період воєнного

стану. Це виявлені у серпні 2022 року НАБУ та СБУ факти масштабного розкрадання гуманітарної допомоги у Запорізькій та інших областях. Слідчі дії проводяться за ч. 5 ст. 191 КК України (привласнення, розтрата майна чи заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, вчинені в особливо великих розмірах чи організованою групою); ч. 3 ст. 209 КК України (легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, вчинені організованою групою або в особливо великому розмірі); ст. 368-5 КК України (незаконне збагачення). У 2023 році корупційні кримінальні правопорушення виявлено у Чернігові, Тернополі та інших регіонах України. Це і розкрадання коштів на експорті українського зерна на митницях. Також, це факти привласнення коштів, виділених на харчування військовослужбовців ЗСУ. Водночас із розкраданням продуктів харчування, побутових речей, відбувається розкрадання розвантажувальних систем, добротних тепловізорів із дальноміром та приладів нічного бачення, шоломів, бронезжилетів, розгрукток, берців, тактичних рукавичок, ножів та іншого тактичного екіпірування. А це життя і безпека захисників і відтермінування нашої перемоги.

Особливу увагу слід звернути на те, що рівень корупції в Україні залишається надто високим. Це підтверджують міжнародні рейтинги, де Україна займає одне з нижчих місць серед країн світу за рівнем корупції. За результатами дослідження міжнародної антикорупційної неурядової організації Transparency International, «індекс сприйняття корупції (ІСК) в Україні становив 33 бали зі 100 можливих в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) за 2022 рік. Наш показник зріс на один бал, і тепер Україна посідає 116 місце зі 180 країн у CPI. Так само 33 бали мають Алжир, Ангола, Замбія, Монголія, Сальвадор та Філіппіни. На один бал нас випереджають Боснія і Герцеговина, Гамбія, Індонезія, Малаві, Непал, Сьєрра-Леоне – усі вони мають по 34 бали. А на бал менше, ніж Україна, — Домініканська Республіка, Кенія та Нігер» [9].

М. Мельник розглядає «корупцію як різновид соціальної корозії, яка роз’їдає і руйнує органи державної влади, державу та суспільство в цілому. У її основі лежать такі вікові традиції взаємодії в суспільстві, як «послуга за послугу», *do ut des* («даю, щоб ти дав»)» [10, с. 34].

У міжнародно-правових документах зустрічаються різні погляди щодо розуміння поняття корупції. Зокрема, це поняття в загальноприйнятому розумінні вперше було сформульовано положеннями підсумкового меморандуму на 34-й сесії Генеральної Асамблеї ООН 1979 року. Корупція це «виконання посадовими особами будь-яких дій або ж бездіяльність у сфері виконання їхніх посадових повноважень за винагороду у будь-якій формі в інтересах того, хто надає цю винагороду, як з порушенням посадових інструкцій, так і без такого порушення» [11, с. 115]. До того ж корупція є серйозною загрозою для національної безпеки та демократичних перетворень в Україні. Вона підриває довіру до державних інституцій, ускладнює процес європейської інтеграції та гальмує реформи.

Важливим етапом в історії розвитку міжнародно-правових відносин у галузі запобігання та протидії корупції є підписання 9 грудня 2003 року міжнародним співтовариством Конвенції Організації Об’єднаних Націй проти корупції. Україна приєдналася до цієї Конвенції і зобов’язалася дотримуватися її положень з 1 січня 2010 року. Цей документ є найбільш повним і детальним міжнародним договором, який визначає загальні принципи і механізми запобігання та протидії корупційним проявам як на світовому, так і на національному рівні. У нашій країні протягом останніх років було прийнято низку законів та нормативних актів, що мають на меті боротьбу з корупцією. Це важливий крок, адже корупція підриває довіру до держави, порушує права громадян і заважає економічному розвитку. Позаяк Україна є частиною міжнародної правової спільноти, то вона зобов’язана дотримуватися міжнародних стандартів у сфері протидії корупції.

Як свідчить міжнародний досвід, корупція є загальною проблемою для всіх соціально-економічних систем світу. Крім того, «корупційні злочини неможливо ліквідувати у якійсь конкретній державі чи на якомусь етапі історичного розвитку. Максимум, чого можна досягти, – це: зменшити їх рівень та локалізувати сфери розповсюдження; пом’якшити небезпеку корупційних проявів та їх вплив на різні соціальні процеси. У Західних країнах це йменують контролем над корупцією» [12, с. 72].

Мінімізація проявів корупції та протидія цьому явищу є провідним напрямом у межах системи державної Антикорупційної політики. Відповідно до розділу II Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» «<...> *acquis communautaire* (*acquis*) – це правова система Європейського Союзу, яка містить акти законодавства Європейського Союзу (але не обмежується ними), прийняті в межах Європейського Співтовариства, спільної зовнішньої політики й політики безпеки і співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ» [13].

Щоб отримати членство у Європейському Союзі, у Загальнодержавній програмі враховано процес реалізації відповідності України третім Копенгагенським та Мадридським критеріям. Програма передбачає приведення законодавства у відповідність з нормами ЄС, створення необхідних інституцій та реалізацію інших заходів, які сприятимуть ефективності правової системи.

Перш за все метою адаптації законодавства України до норм ЄС є гарантування відповідності правової системи України стандартам «*acquis communautaire*» із врахуванням вимог, що виставляються ЄС до держав, які мають бажання приєднатися до нього.

Звідси, у законодавстві особливий акцент робиться на важливості адаптації законодавства України до норм законодавства Європейського Союзу. Ця адаптація визнається як основний елемент процесу інтеграції України до Європейського Союзу, і, своєю чергою, як пріоритетний напрям української зовнішньої політики.

До того ж, статус країни-кандидата у члени ЄС для України був засвідчений 23 червня 2022 року, коли глави держав й урядів ЄС на засіданні Європейської Ради схвалили відповідне рішення на підставі Рекомендацій Європейської Комісії про членство України у ЄС та дотримання інших вимог (зокрема, положень Маастрихтського договору, Копенгагенських критеріїв). З огляду на сказане, отримання такого статусу потребує належної трансформації інституцій та національного законодавства з урахуванням положень Директив та Рамкових рішень ЄС у вказаних галузі.

Зокрема, у Директиві Європейського Парламенту та Ради від 5 липня 2017 року, що стосується протидії шахрайству, направленому проти фінансових інтересів Союзу, кримінально-правові заходи для боротьби з корупцією визначено через закріплення основних принципів та визначень у зазначеній Директиві [14].

У Директиві ЄС 2017/1371 наголошено на небезпеці, яку несе корупція, надано поняття та заходи протидії корупції. Так, визначено, що корупція становить особливо серйозну загрозу фінансовим інтересам Союзу. Це вказує на те, що корупційні дії можуть масштабно порушувати фінансові інтереси Європейського Союзу. Корупція включає в себе надання хабара, неправомірної вигоди з метою впливу на судження чи розсуд особи, наділеної публічними повноваженнями. У документі наголошено на необхідності прийняття заходів для боротьби з корупцією, включаючи визначення корупційних порушень та введення кримінальних санкцій для осіб, що вчиняють неправомірне використання коштів та активів.

У Директиві ЄС 2017/1371 визначено, що певні форми поведінки особи, яка має публічні повноваження та розпоряджається коштами чи активами, можуть негативно впливати на фінансові інтереси Союзу. Конкретно, це охоплює осіб, які мають публічні повноваження та їм довірено розпорядження фінансовими ресурсами, незалежно від того, чи вони безпосередньо розпоряджаються цими ресурсами чи є ні. Важливим є те, що негативний вплив виникає, коли така поведінка спрямована на неправомірне використання коштів та активів, яке не відповідає визначеному цільовому призначенню. Це означає, що використання фінансових ресурсів має відповідати визначеним цілям, і будь-яке відхилення від цього призводить до завдання шкоди фінансовим інтересам Європейського Союзу.

Отже, необхідність чіткої криміналізації діянь, що охоплюють корупційну поведінку реалізована у статті 45 Кримінального кодексу України, де закріплено перелік кримінальних порушень, пов'язаних із корупцією. Додатково, передбачено санкції для конкретних корупційно-фінансових дій у окремому розділі КК України.

Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки України спрямована на реалізацію статусу кандидата на членство у Європейському Союзі (ЄС) та відповідність вітчизняного законодавства «*acquis communautaire*» ЄС [15]. «*Acquis communautaire*» це сукупність правил, стандартів і законів ЄС, які Україна, претендуючи на членство у ЄС повинна прийняти та втілити у національному антикорупційному законодавстві.

Основні напрями стратегії включають:

1. Гармонізацію законодавства: Україна може працювати над узгодженням свого законодавства відповідно до «*acquis communautaire*» ЄС, особливо у сферах, пов'язаних із запобіганням та протидією корупцією.

2. Інституційні реформи: Впровадження ефективних інституцій для боротьби з корупцією, та формування умов для незалежної діяльності цих інституцій, які відповідають стандартам ЄС.

3. Прозорість і відкритість: Забезпечення прозорості та відкритості у владі, фінансових операціях та інших сферах, як це визначено в «*acquis communautaire*».

4. Зміцнення механізмів відповідальності: Вдосконалення системи юридичної відповідальності та покарання за корупційні правопорушення.

5. Співпраця з міжнародними організаціями: Активна співпраця з міжнародними організаціями, включаючи органи ЄС, для обміну найкращими практиками та отримання підтримки у впровадженні антикорупційних заходів. У національній правозастосовній практиці.

6. Залучення громадськості: Залучення громадськості та громадських організацій у процес розв'язання проблем, що породжує корупція та створення відкритого механізму обговорення та реалізації стратегії.

Ці напрями спрямовані на те, щоб наблизити Україну до стандартів та цінностей Європейського Союзу у сфері протидії корупції та встановлення правових та інституційних рамок, необхідних для членства у ЄС.

Основні принципи антикорупційної політики на 2021–2025 роки включають оптимізацію функцій держави та місцевого самоврядування, цифрову трансформацію, створення законних способів задоволення потреб, забезпечення невідворотності юридичної відповідальності та формування суспільної нетерпимості до корупції (Постанова КМУ № 220, 2023). Ці принципи лягли в основу Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки.

Стратегія державної Антикорупційної політики має на меті ефективно протидію корупції, сприяння економічному зростанню та укріпленню демократичних інститутів в Україні. Ця стратегія акцентує увагу на оптимізації функцій держави та місцевого самоврядування, виключенні дублювання повноважень, а також на впровадженні цифрової трансформації для підвищення ефективності їхньої діяльності. Основна мета цих заходів полягає в задоволенні потреб як фізичних, так і юридичних осіб. Робоча група при Національній раді розробила пріоритетні напрями Антикорупційної політики з метою відновлення України після війни. Ці напрями включають формування суспільної нетерпимості до корупції та задоволення потреб населення через прозорі механізми.

Державна антикорупційна програма на 2023–2025 роки, розроблена Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК), спрямована на забезпечення узгодженості та системності антикорупційних заходів. Вона передбачає співпрацю всіх державних та місцевих органів у виконанні антикорупційних заходів і сприяє належному відновленню України після воєнного періоду.

З огляду на це, антикорупційна політика повинна враховувати законодавчий процес як невіддільну складову політичного процесу, забезпечуючи захист демократичних принципів та ґрунтуючись на національних цінностях. Державна влада повинна виражати волю громадян через закони, які надійно захищають демократичні принципи.

Аналіз законодавства зарубіжних країн свідчить про відсутність єдиного (універсального) підходу до запобігання корупції. Розглянемо декілька моделей (слідчу, парламентську) які можуть бути запроваджені до національної антикорупційної політики. Ефективною вважається «модель у відповідності до якої основним напрямком запобігання корупції у державі є проведення слідчих дій та пред'явлення офіційного обвинувачення (слідча модель). Першими зарубіжними державами, у яких було використано саме таку модель, стали Сінгапур та Гонконг. В основу зазначеної моделі покладено принципи стримування корупційних порушень шляхом надання великого обсягу повноважень органам поліції та суворого покарання, яке передбачає високий розмір штрафів та позбавлення волі» [16].

Формування суспільної нетерпимості до проявів корупції є індикатором антикорупційної політики. У цьому контексті науково-практичний інтерес являє досвід Гонконгу. Незалежна комісія проти корупції, яку було створено у 1974 році для боротьби з корупцією у Гонконгу, спрямована на боротьбу з корупцією за допомогою тристоронньої стратегії ефективного правозастосування, запобігання та освіти для підтримання репутації Гонконгу як чистого та справедливого суспільства.

Незалежна комісія проти корупції отримує скарги щодо корупції через свій цілодобовий центр звітів та гарячу лінію, а також через регіональні відділення у різних районах. У 2019 році було 2297 скарг, із яких 1738 були розглянуті. Серед цих скарг 1480 (64%) було стосовно приватного сектору, тоді як 647 (28%) – державних департаментів та 170 (7%) – державних органів. У 2019 році 72% заявників, які повідомили про корупцію, бажали розкрити свою особу. Така незалежна інституція Гонконгу, як Департамент запобігання корупції, здійснює детальні дослідження практики та процедур громадських організацій та допомагає їм в ефективному вживанні заходів щодо запобігання корупції. До кінця 2019 року було видано 4006 звітів про ці дослідження, з яких

70 було виконано протягом року, охоплюючи такі сфери, як правоохоронні органи, державні закупівлі, проекти громадських робіт, схеми фінансування та системи регулювання ліцензування. Департамент також надає своєчасні консультаційні послуги урядовим відомствам та державним органам з питань запобігання корупції щодо нових законодавчих актів, політики, державних служб та великих проектів. Департамент відповідає за просвітництво громадськості у сфері протидії корупційній поведінці та підтримки громади у боротьбі з нею. Щорічне опитування громадської думки ICAC, проведене незалежним дослідницьким агентством у 2019 р., засвідчило той факт, що 96% респондентів висловили свою підтримку антикорупційній політиці, і майже всі респонденти вважають суспільство без корупції важливим для загального розвитку Гонконгу. Опитування продовжувало відображати високу нетерпимість населення до корупції (ICAC, 2022).

Багатоцільовий антикорупційний орган, до функціональних повноважень якого належить проведення розслідування корупційних правопорушень, а також здійснення превентивної і просвітницької діяльності у Латвії, є Бюро із запобігання і боротьби проти корупції (далі – БЗБпК). За діяльністю БЗБпК передбачено здійснення громадського контролю, який покладається на громадську консультативну раду, яка функціонує з 2004 року (KNAB). Діяльність зазначеної ради пов'язана із необхідністю залучення громадськості до процесу боротьби із корупцією, що виступає в якості основного елементу гонконгської моделі, а також сприяє зростанню довіри населення до роботи такої структури.

Не менш ефективною вважається парламентська модель, що має відношення до організацій, діяльність яких, першою чергою, контролюється одним або декількома парламентськими комітетами.

Парламентські антикорупційні агентства не мають виконавчих повноважень, тому їх основна стратегія – це запобігання корупції. Одним із перших таких агентств була Незалежна комісія по боротьбі з корупцією Нового Південного Уельсу, Австралія (ICAC), яка була заснована за зразком Гонконзької комісії по боротьбі з корупцією.

Незважаючи на загальну схожість, в основу діяльності ICAC було покладено принцип, за яким найкращим рішенням є запобігання корупції, а не покарання за неї. Тобто, перевага надається заходам превенції, а не каральним. До того ж, ICAC Нового Південного Уельсу зміг заручитися підтримкою громадян, регулярно публікуючи звіти про свої досягнення відповідно до покладеної на нього місії. Це важливий шлях, тому його необхідно пройти будь-яким щойно створеним в Україні антикорупційним органам, рівень довіри до яких є вкрай низьким.

Таким чином, проаналізувавши моделі боротьби з корупцією у зарубіжних країнах, можна дійти висновку, що вони є достатньо дієвими. Як доказ може слугувати відповідний рейтинг The Corruption Perceptions Index країни у загальному переліку. До того ж, можна зробити припущення, що вказана модель була б ефективною для втілення в Україні, позаяк корупційні практики у державних установах посилюються щороку і, можливо, єдиним способом протидіяти означеним явищам є застосування лише реальної сили та широкі правоохоронні повноваження у такій категорії справ.

Висновки. Підсумовуючи, слід наголосити, що Стратегія державної Антикорупційної політики націлена на мінімізацію та запобігання корупції, економічне зростання та зміцнення демократичних інститутів. Ключовими елементами реалізації стратегії виступають прозорість, цифрова трансформація та оптимізація функцій держави та місцевого самоврядування.

Забезпечення відповідності законодавства, що регулює боротьбу з корупцією та корупційними відносинами, нормам «*acquis communautaire*» Європейського Союзу, є ключовим фактором у забезпеченні правового порядку та ефективності антикорупційної політики в Україні. Впровадження цих стандартів може покращити правовий порядок та зменшити рівень корупції в Україні. При цьому, запровадження міжнародного досвіду у формуванні комплексної системи запобігання корупції дозволить Україні здійснювати ефективну координацію та співпрацю з антикорупційними органами різних країн, забезпечувати дотримання прав людини під час війни та у повоєнний період, а також використовувати консультативну підтримку міжнародних експертів для удосконалення стратегій протидії корупції.

Список використаних джерел:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine. «Council Framework Decision 2003/568 / JHA on combating corruption in the private sector». Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_945//.
2. План дій Ради Європи для України на 2023-2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова». Затверджений Комітетом міністрів Ради Європи 14 грудня 2022 (CM/Del/Dec(2022)1452/2.4). URL:<https://tm.coe.int/action-plan-ukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282>
3. Кондратов Д. Кримінологічна характеристика сучасної корупційної злочинності в Україні. Вісник кримінологічної асоціації України. 2018. № 2 (19). С. 141–154.
4. Пархоменко-Куцевіл О.І. Формування та розвиток сучасних антикорупційних органів державної влади як основа запобігання та подолання корупції: теоретико-методологічний аналіз: монографія. Київ: ДП «Вид. Дім «Персонал». 2019. 308 с. http://ephsheir.uhsp.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/6345/Monohrafiya_Parkhomenko-Kutsevyl.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
5. Мазаракі А., Мельник Т. Співробітництво України з ЄС у сфері запобігання й протидії корупції. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Том 127 № 2. Юридичні науки. С. 4–33. [https://doi.org/10.31617/3.2023\(127\)01](https://doi.org/10.31617/3.2023(127)01).
6. Alatas H. Moore D. The Sociology of Corruption. The Nature, Function, Causes and Prevention of Corruption. Press Ltd, Singapore. Foreword by Harold D. Lasswell. Pp. 87. References. https://www.ide.go.jp/library/English/Publish/Periodicals/De/pdf/75_04_07.pdf.
7. Fukuyama F. Global Corruption Report. Transparency International. 2005. <https://www.files.ethz.ch/isn/13776/GC2005%2000%20pre.pdf>.
8. Torsello D. The New Environmentalism? Civil Society and Corruption in the Enlarged 2012. EU. https://www.google.es/books/edition/The_New_Environmentalism/sDWrCwAAQBAJ?hl=uk&gbpv=1&dq=inauthor:%22Davide+Torsello%22&printsec=frontcover.
9. Індекс сприйняття корупції – 2022. Transparency International. 2022. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/>.
10. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії: монографія. Київ: Атіка, 2001. 304 с.
11. Nevmerzhyts'kyj Je. V. Korupcija v Ukraini: prychny, naslidky, mehanizmy protydyi': monografija. K.: KNT. 2008. 368 p.
12. Ільєнок Т.В. Боротьба з корупцією: міжнародний досвід. Юридична наука. 2013. № 2. С. 71–77.
13. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України від 18 березня 2004 року № 1629-IV. Верховна Рада України. URL: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.
14. Directive (EU)(2017) 2017/1371 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2017 on the fight against fraud to the Union's financial interests by means of criminal law <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017L1371>.
15. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки. Закон України № 2322-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.
16. Ярмиш О., Мельник Р. Спеціалізовані антикорупційні інституції: світовий досвід та національна модель. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2015. № 2. С. 144–155. URL:<http://chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/6-2015/yarmysh.pdf>